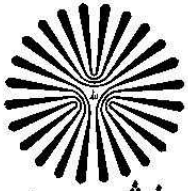

۱۹۰۹۰۳۴

دانشگاه پیام نور

اصول برنامه ریزی درسی

(رشته علوم تربیتی)

سعید طالبی سعید مظلومیان محمد حسن صیف

www.ketab.ir

دانشگاه پیام‌نور
۱۶۱۲

گروه علوم تربیتی
(۱/۱۳۰)

سرنشانه	: طالبی، سعید، ۱۳۵۴-
عنوان و نام پدید آور	: اصول برنامه‌ریزی درسی (رشته علوم تربیتی) / سعید طالبی، سعید مظلومیان، محمد حسن صیف؛ ویراستار علمی: حسن کرمعلیان.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه پیام‌نور، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	: یازده، ۱۷۱ص: مصور، نمودار.
فروست	: دانشگاه پیام نور؛ ۱۶۱۲؛ گروه علوم تربیتی؛ ۱۳۰/آ.
شابک	: 978 - 964 - 387 - 652 - 4
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا.
یادداشت	: واژه نامه.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۶۸-۱۷۱.
موضوع	: برنامه ریزی درسی - آموزش برنامه‌های.
شناسه افزوده	: مظلومیان، سعید، ۱۳۴۶ -
شناسه افزوده	: صیف، محمدحسن
شناسه افزوده	: کرمعلیان، حسن، ویراستار
شناسه افزوده	: دانشگاه پیام نور.
رده بندی کنگره	: ۱۳۸ الف ۲/ط ۴/۱۰۲۷ LB
رده بندی دیویی	: ۳۷۱/۳۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۰۱۸۶۹۸

چاپ: چهاردهم
شمارگان: ۱۵۰۰
قیمت: ۲۲۰۰۰۰ ریال

اصول برنامه‌ریزی درسی

مؤلفان: سعید طالبی - سعید مظلومیان - محمد حسن صیف

ویراستار علمی: دکتر حسن کرمعلیان

تهیه و تولید: دفتر تدوین و تولید کتب و محتوای آموزشی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و توزیع دانشگاه پیام‌نور

شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۳۸۷ - ۶۵۲ - ۴

ISBN: 978 - 964 - 387 - 652 - 4

فروش این کتاب فقط از طریق نمایندگی‌های دانشگاه پیام نور مجاز می باشد و فروش

آن در سایر مراکز فروش کتاب موجب تعقیب قانونی فروشنده خواهد گردید

(کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ و متعلق به دانشگاه پیام نور است. تولید، کپی یا خلاصه‌برداری، نشر و ترجمه، چاپ، افست، توزیع گسترده، تهیه CD و ... این اثر یا بخشی از آن اعم از متن، طرح پشت و روی جلد و... بدون اخذ مجوز کتبی از معاونت فناوری و پژوهش دانشگاه خلاف مقررات و تعرض به حقوق مادی و معنوی دانشگاه است. متخلفین وفق قانون حمایت از مولفان و مصنفان و هنرمندان دارای مسئولیت حقوقی و کیفری بوده و تحت پیگرد قرار می گیرند.)

ادرس فروشگاه مرکزی چاپ و انتشارات دانشگاه پیام‌نور: تهران، خیابان شهید رجایی،
نرسیده به تقاطع آزادگان، جنب ورزشگاه یادآوران. تلفن: ۵۵۵۰۲۱۰۴ - ۵۵۰۹۸۳۸

سایت فروش اینترنتی: <http://digibook.pnu.ac.ir>

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار ناشر

کتاب‌های دانشگاه پیام نور حسب مورد و با توجه به شرایط مختلف یک درس در یک یا چند رشته دانشگاهی، به صورت کتاب درسی، متن آزمایشگاهی، فرادرسی، و کمک‌درسی چاپ می‌شوند.

کتاب درسی تازه که بخش‌های علمی صاحب اثر است که براساس نیازهای درسی دانشجویان و سه فصل‌نامه مصوب تهیه و پس از داوری علمی، طراحی آموزشی، و ویرایش علمی در گروه‌های علمی و آموزشی، به چاپ می‌رسد. پس از چاپ و ویرایش اول اثر، با نظرخواهی‌ها و داوری علمی مجدد و با دریافت نظرهای اصلاحی و متناسب با پیشرفت علوم منتشر می‌شود. صاحب اثر در کتاب تجدیدنظر می‌کند و ویرایش جدید کتاب با اعمال ویرایش زبانی و صوری جدید چاپ می‌شود.

متن آزمایشگاهی (م) راهنمایی است که دانشجویان با استفاده از آن و کمک استاد، کارهای عملی و آزمایشگاهی را انجام می‌دهند.

کتاب‌های فرادرسی (ف) و کمک‌درسی (ک) به منظور غنی‌تر کردن منابع درسی دانشگاهی تهیه و بر روی لوح فشرده تکثیر می‌شوند و یا در نگاه دانشگاه قرار می‌گیرند.

مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

فهرست

۱	پیشگفتار
۱	بخش اول. برنامه درسی
۳	مقدمه
۳	فصل اول. تعاریف و گفتمان‌های معاصر برنامه درسی
۳	اهداف رفتاری
۴	مقدمه
۵	وجه مشترک بین برنامه‌ریزی آموزشی و برنامه‌ریزی درسی
۵	وجه تفاوت بین برنامه‌ریزی آموزشی و برنامه‌ریزی درسی
۹	تعاریف برنامه درسی
۹	گفتمان‌های معاصر حوزه برنامه درسی
۱۰	گفتمان‌های سیاسی
۱۰	گفتمان‌های پدیدارشناسی
۱۱	گفتمان‌های زیبایی‌شناختی
۱۳	گفتمان‌های پساساختارگرایی
۱۴	گفتمان‌های بین‌المللی
۱۶	خلاصه فصل
۱۶	خودآزمایی
۱۹	بخش دوم. طراحی برنامه درسی
۱۹	مقدمه
۲۳	فصل دوم. مبانی طراحی برنامه درسی
۲۳	اهداف رفتاری
۲۳	مقدمه
۲۴	مبانی فلسفی برنامه درسی
۲۷	مبانی اجتماعی برنامه درسی
۳۰	عناصر اساسی فرهنگ
۳۱	وظایف برنامه درسی در برابر فرهنگ

۳۲	مبانی روان‌شناختی برنامه درسی
۳۳	مطالعه یادگیرنده
۳۷	نظریه‌های یادگیری
۴۰	مبانی علمی برنامه درسی
۴۱	طبقه‌بندی دانش
۴۲	اطلاعات لازم درباره دانش
۴۴	خلاصه فصل
۴۵	خودآزمایی
۴۷	فصل سوم. اهمیت و نقش هدف در طراحی برنامه درسی
۴۷	اهداف رفتاری
۴۷	مقدمه
۴۸	منابع تعیین اهداف
۴۸	طبقه‌بندی اهداف
۵۰	هدف‌های غایی (آرامی)
۵۱	هدف‌های کلی
۵۱	هدف‌های رفتاری
۵۲	فواید اهداف رفتاری
۵۲	معایب اهداف رفتاری
۵۲	طبقه‌بندی اهداف رفتاری
۵۵	نقش هدف در برنامه درسی
۵۵	خلاصه فصل
۵۶	خودآزمایی
۵۹	فصل چهارم. الگوهای برنامه درسی
۵۹	اهداف رفتاری
۵۹	مقدمه
۶۶	خلاصه فصل
۶۸	خودآزمایی
۶۹	فصل پنجم. محتوا و سازماندهی محتوا
۶۹	اهداف رفتاری
۶۹	مقدمه
۷۰	محتوا
۷۲	معیارهای انتخاب محتوا
۷۳	معیارهای مربوط به وضع اجتماعی
۷۳	معیارهای مربوط به نیاز فراگیران
۷۴	معیارهای مربوط به موضوع درسی
۷۴	سازمان‌دهی محتوا
۷۵	الگوهای سازمان‌دهی محتوای برنامه درسی
۷۵	موضوع‌های مجزا
۷۶	حوزه‌های گسترده

۷۶	سازمان‌دهی پروژه‌های
۷۶	هسته اصلی
۷۷	تلفیق و انواع آن
۸۱	چگونگی سازمان‌دهی محتوای برنامه درسی
۸۲	خلاصه فصل
۸۴	خودآزمایی
۸۵	فصل ششم. تدریس و آموزش
۸۵	اهداف رفتاری
۸۵	مقدمه
۸۶	تدریس
۸۷	تدریس و یادگیری
۸۹	معلم
۹۰	طرح درس روزانه
۹۱	مراحل تهیه طرح درس روزانه
۹۲	دیدگاه‌های مختلف تدریس
۹۳	الگوی تدریس چارلی
۹۵	اشتباه اساسی در به‌کارگیری الگوهای تدریس
۹۵	انتخاب روش تدریس
۹۶	معیارهای انتخاب روش‌های تدریس
۹۸	انواع روش تدریس
۱۰۰	روش تدریس سخنرانی
۱۰۲	روش تدریس تسلط‌یاب
۱۰۳	نقش وسایل کمک آموزشی در تدریس
۱۰۶	خلاصه فصل
۱۰۷	خودآزمایی
۱۰۹	فصل هفتم. ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
۱۰۹	اهداف رفتاری
۱۰۹	مقدمه
۱۱۰	سنجش یا اندازه‌گیری عملکرد یادگیرندگان
۱۱۱	ارزشیابی وابسته به ملاک
۱۱۱	ارزشیابی وابسته به هنجار
۱۱۱	ارزشیابی آغازین
۱۱۲	ارزشیابی تکوینی
۱۱۲	ارزشیابی پایانی (تراکمی)
۱۱۲	مراحل برنامه‌ریزی ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
۱۱۳	خلاصه فصل
۱۱۵	خودآزمایی فصل هفتم
۱۱۷	بخش سوم. مهندسی برنامه درسی
۱۱۷	مقدمه

پیشگفتار

با عنایت به نقشی که آموزش و پرورش در رشد و تعالی انسان‌ها دارد و نیز با توجه به اینکه تأمین آموزش برای همگان یکی از حقوق انسان‌ها است از این رو مسئولان هر جامعه ملزمند که فرصت‌های آموزشی لازم را برای کودکان، نوجوانان و جوانان این مرز و بوم فراهم کنند و پیسایس به تمهید مقدمات و تدارک امکانات آموزشی لازم برای افراد واجب‌التعلیم دست یابند.

مؤلفین، خود، سال‌ها چه به‌عنوان دانش‌آموز، دانشجو و چه به‌عنوان معلم شاهد این واقعیت بوده‌اند که بسیاری از معلمان استادان، به‌جای تربیت انسان متفکر، نقاد و خلاق همواره درصدد انباشتن ذهن از اطلاعات بودند. برنامه درسی را تنها به‌عنوان مجموعه‌ای از دروس یا فهرست رئوس مطالب یا برنامه زمانی برای تدریس دروس یا فهرست مطالب یا برنامه زمانی برای تدریس دروس محسوب می‌کنند. اگر چه برنامه درسی خواه با مبنا قرار دادن انتشار نخستین کتاب با عنوان برنامه درسی و خواه با مبنا قرار دادن تأسیس اولین گروه دانشگاهی با این نام، باید رشته‌ای جز به‌شمار آورد. اما این عدم آگاهی و محدود کردن برنامه درسی را نمی‌توان به جوان بودن رشته برنامه درسی، محدود کرد. در طی این سال‌های نسبتاً کوتاه، آثار فراوانی در این رشته به چاپ رسیده است که تعداد آنها تا سال ۲۰۰۱، پنجاه و سه هزار و نهصد و سه جلد رسیده است و چنانکه قدمت آن رشته ۸۲ سال در نظر گرفته شود، به‌طور متوسط در هر سال حدود ۶۶ اثر تخصصی در آن تألیف شده است و اگر قدمت این رشته ۶۳ سال در نظر گرفته شود، این رقم به حدود ۸۶ کتاب در سال افزایش می‌یابد، اما در کشور ما، سال

انتشار نخستین کتاب در این رشته ۱۳۵۶ شمسی است و تأسیس این رشته در دانشگاه‌های کشور در مقطع کارشناسی ارشد و دکترا به حدود ۱۳۶۸ باز می‌گردد و فعالیت علمی جدی در این حوزه، عمدتاً متعلق به سال ۱۳۵۶ به بعد بوده است. مجموع آثار انتشار یافته در حوزه برنامه درسی - اعم از ترجمه یا تالیف - کمتر از ۲۰ مورد است که از سال انتشار اولین اثر تخصصی (۱۳۵۶) متوسط کتاب‌های منتشر شده در این رشته در هر سال حدود ۰/۷ است (مهرمحمدی، ۱۳۸۱: ۸) که اعداد و ارقام همگی بیانگر این واقعیت است که مجموعه آثار منتشر شده در این حوزه علمی بسیار اندک و ناچیز است؛ لذا تالیف کتابی در زمینه برنامه درسی ضرورت دارد. ساختار کتابی که پیش رو دارید، بر اساس نظریه بوشامپ در خصوص برنامه درسی و حاصل مطالعه و جمع‌بندی کتب، مقالات و سایر منابعی است که در خصوص برنامه درسی در دسترس بوده است. بوشامپ در کتاب «نظریه برنامه درسی» معتقد است که برنامه درسی، دارای دو حوزه است که این دو حوزه عبارتند از:

۱. طراحی برنامه درسی

طراحی برنامه درسی، به فرایند مشخص کردن عناصر برنامه درسی و گنجاندن آنها در برنامه اشاره می‌کند. به‌طور کلی عناصری که می‌تواند در برنامه درسی گنجانده شود عبارتند از: اهداف و مقاصد، محتوا یا موضوعات درسی، فعالیت‌ها و تجربیات یادگیری، روش تدریس و ارزشیابی.

۲. مهندسی برنامه درسی

مهندسی برنامه درسی شامل سه عنصر فرایند برنامه درسی، اجرا و ارزشیابی می‌باشد. عنصر فرایند برنامه درسی شامل سه عنصر نظری خاستگاه برنامه درسی، شرکت‌کنندگان در برنامه درسی، میزان انعطاف تعبیه‌شده در برنامه درسی (میزان توجه به واقعیت محلی) است.

به همین دلیل مؤلفین، سعی کرده‌اند که بر اساس مراحل مذکور کتابی در زمینه برنامه درسی تالیف کنند بنابراین مطالب این کتاب مشتمل بر ۳ بخش است: